

Lietuvos jaunimo apsirūpinimas būstu: patirtys ir požiūriai

RŪTA BRAZIENĖ

Lietuvos socialinių tyrimų centras, A. Goštauto g. 9, 01108 Vilnius
El. paštas ruta.braziene@dsti.lt

Straipsnyje nagrinėjama jaunimo apsirūpinimo būstu problematika Lietuvoje. Trumpai aptariamos pagrindinės mokslinių tyrimų kryptys, naujausi ir aktualiausi apsirūpinimo būstu moksliniai tyrimai. Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, buvo identifiikuotos jaunų asmenų patirtys ir požiūriai apsirūpinimo būstu klausimais*. Pusiau struktūruotų interviu duomenų analize buvo išskirtos pagrindinės jaunimo apsirūpinimo būstu problemos: pirmojo nuosavo būsto įsigijimo istorija; būsto įsigijimo strategijos; užimtumo statuso ir apsirūpinimo finansiniais ištekliais reikšmė įsigyjant būstą; galimybių įsigyti / išsinuomoti būstą vertinimas. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pagrindinės problemos, su kuriomis susiduria jauni asmenys, norintys apsirūpinti būstu, yra nestabilumas darbo rinkoje, finansinių išteklių stoka, nuolatos augančios būsto nuomos ir įsigijimo kainos bei neefektyvi būsto politika jaunimo grupės atžvilgiu.

Raktažodžiai: jaunimas, jaunimo apsirūpinimas būstu, nepriklausymas nuo tėvų

IVADAS

Remdamiesi naujausių mokslinių tyrimų ir analitinių ataskaitų (Eurostato, OECD) duomenimis, galime teigti, kad pastarąjį dešimtmetį jaunimo apsirūpinimo būstu procesas sudėtingėja tiek Lietuvoje, tiek Europoje. Galima išskirti keletą pagrindinių problemų: galimybių (ir alternatyvų) įsigyti ar išsinuomoti tinkamą būstą bei tapti nepriklausomiems nuo tėvų / globėjų trūkumas, nestabili būsto rinka, nuolatos augančios būsto kainos, ribotas kokybiško būsto prieinamumas ir kt.

Lietuvoje jaunimo apsirūpinimo būstu klausimams nėra skiriama pakankamai dėmesio nei akademinėje literatūroje, nei socialinės politikos strateginiuose dokumentuose, o būsto politikoje jaunimas nėra prioritetinga grupė. Vis daugiau jaunų žmonių santykinai ilgiau gyvena su tėvais. Dėl lėšų stygiaus jaunimas negali įsigyti nuosavo būsto, todėl vienintelė galimybė – nuoma. 2018 m. Lietuvoje įsigaliojęs finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjantiems jaunoms šeimoms įstatymas yra viena pirmųjų priemonių, kuri, tikėtina, ateityje padės jaunimui sėkmingiau spręsti savarankiško apsirūpinimo būstu klausimus.

* Straipsnyje remiamasi daliniais duomenimis, kurie buvo surinkti įgyvendinant LMT finansuojamos nacionalinės mokslo programos „Gerovės visuomenė“ projektą „Jaunimo apsirūpinimas būstu: procesai, problemos ir jų sprendimo būdai Lietuvoje (JABS)“ (GER 007/17).

Užsienio šalių mokslinėje literatūroje galime išskirti keletą pagrindinių jaunimo apsirūpinimo būstu mokslinių tyrimų krypčių: *kompleksinė jaunimo apsirūpinimo būstu klausimo analizė* (Filandri, Olagnero 2014; Baranowska-Rataj et al. 2015; Filandri, Bertolini 2016; Baranowska-Rataj et al. 2017); *jaunimo apsirūpinimo būstu problematika antrojo demografinio perėjimo kontekste ir šeimos kūrimo strategijos* (Billari, Liefbroer 2010); *įvairių veiksnių, t. y. išsilavinimo, užimtumo statuso, būsto politikos ir finansinių išteklių vaidmuo* apsirūpinant būstu (Vandenbusche, Verhenne 2014 ir kt.).

Lietuvoje atliktuose tyrimuose dominuoja visuomenėje pažeidžiamų socialinių grupių apsirūpinimo būstu ir bendro pobūdžio būsto politikos analizė (Lipnevič 2012 ir kt.; Aidukaitė 2013; Aidukaitė ir kt. 2014). Mokslininkų grupės, įgyvendinusios LMT finansuojamos nacionalinės mokslo programos „Gerovės visuomenė“ projektą „Jaunimo apsirūpinimas būstu: procesai, problemos ir jų sprendimo būdai Lietuvoje (JABS)“ (GER 007/17), mokslinių tyrimų rezultatai, skirti išsamiai ir kompleksinei jaunimo apsirūpinimo būstu situacijos analizei Lietuvoje, yra labai reikšmingi tolimesniems tyrimams (Brazienė, Žilys ir kt. 2018; Brazienė 2018; Brazienė, Mikutavičienė 2018; Indriliūnaitė 2018; Indriliūnaitė, Žilys 2018; Žilys 2018).

Šio tyrimo tikslas – atskleisti jaunimo požiūrį ir patirtis į apsirūpinimą būstu Lietuvoje.

Pirmoje straipsnio dalyje trumpai aptariami naujausi moksliniai tyrimai jaunimo apsirūpinimo būstu srityje, antroje – tyrimo metodologija ir duomenys, kurie atskleidžia jaunimo apsirūpinimo būstu požiūrius ir patirtis.

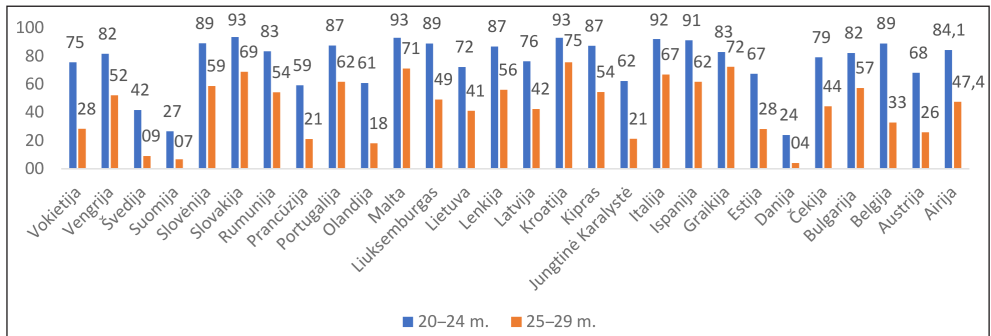
JAUNIMO APSIRŪPINIMAS BŪSTU IR SAVARANKIŠKO GYVENIMO GALIMYBĖS

Šiame moksliniame tyrime apsirūpinimas būstu traktuojamas kaip jauno asmens savarankiško gyvenimo galimybė – apsigyvenimas atskirai nuo tėvų (Filandri, Bertolini 2016).

Jaunimo apsirūpinimas būstu yra sudėtingas, kompleksiškas procesas, priklausantis nuo daugelio susijusių demografinių, ekonominių, individualių ir kitokių veiksnių. Tai vienas iš sudėtingiausių perėjimo į suaugusiojo gyvenimą etapų (Filandri, Olagnero 2014). Galime išskirti keletą pagrindinių tyrimų krypčių: perėjimas į suaugusiojo gyvenimą (angl. *transitions to adulthood*) (McDonalds, Evans 2003; Hutchison 2008) ir perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką (angl. *transition from education to the labour market*) (Brzinsky-Fay et al. 2008; 2011; 2013; Merkys 2013; Brzinsky-Fay, Solga 2016; Brazienė 2017; Gebel 2018). Pažymėtina, kad jaunimo apsirūpinimo būstu ir savarankiško gyvenimo problematika santykinai analizuota mažiau, tačiau pastaruoju metu pastebimas augantis susidomėjimas šiuo klausimu (Filandri, Bertolini 2016; Baranowska-Rataj et al. 2017; Gebel 2017 ir kt.). Be to, išėjimas iš tėvų namų ir savo namų sukūrimas yra laikomas vienu svarbiausių atskaitos taškų, žyminčių jauno asmens brandą ir pilnametystę (Corijn, Klijzing 2001 ir kt.). Svarbu tai, kad dar prieš kelis dešimtmečius perėjimas iš paauglystės į socialinę brandą buvo siejamas su atitinkamais įvykiais, t. y. mokyklos baigimu, nuolatinio darbo suradimu, išėjimu iš tėvų namų, nuosavo būsto įsigijimu, santuoka, pirmo vaiko gimimu (Elchardus, Smits 2006; Hutchison 2008).

Pastaruoju metu mokslininkai pastebi visiškai naujas jaunimo tapsmo suaugusiaisiais, perėjimo iš švietimo sistemos bei savarankiško apsigyvenimo ir atskyrimo nuo tėvų ar globėjų tendencijas (Filandri, Bertolini 2016; Baranowska-Rataj et al. 2017; Gebel 2017). Tai lėmė globaliniai pokyčiai, darbo rinkos nestabilumas, nuolatos augančios būsto kainos ir t. t. Viena iš pagrindinių priežasčių, dėl ko jaunimui sudėtinga apsirūpinti būstu, yra nestabili situacija darbo rinkoje ir finansinių išteklių trūkumas. Dėl to jauni asmenys vis dažniau yra priversti gyventi su tėvais, nuomotis būstą, kartais jie net pavadinami būsto nuomininkų karta (Filandri, Bertolini 2016; Lennartz et al. 2016 ir kt.).

Apžvelgiant jaunimo savarankiško gyvenimo tendencijas Europoje, iš Europos Sąjungos pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimo duomenų (EU-SILC 2017) matyti, kad ES net 47 proc. jaunų suaugusiųjų 25–34 metų amžiaus asmenų vis dar gyvena su tėvais (Eurostatas 2018). Įdomu tai, kad egzistuoja skirtumai tarp Rytų, Vidurio, Pietų ir Vakarų Europos šalių. Vėlyvas išėjimas iš tėvų namų buvo ir yra būdingas Pietų Europos šalių jaunimui. Tai lemia daugybė įvairių veiksnių, kultūrinių tradicijų, šeimos modelio ir, neabejotinai, jaunimui nepalanki situacija būsto rinkose (aukštos būsto išsigijimo ir nuomos kainos, menka būsto nuomos rinka ir t. t.). Aktualu tai, kad pastaruoju metu šios tendencijos vis dažniau pastebimos ir kitose Europos šalyse. Iš Europos Sąjungos pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimo (EU-SILC 2017) duomenų matyti, kad didžiausia dalis jaunų 20–24 ir 25–29 metų amžiaus asmenų gyvena su tėvais Rytų, Vidurio ir Pietų Europos šalyse (Maltoje, Italijoje, Ispanijoje), o mažiausia – socialdemokratinio gerovės valstybės modelio šalyse (Danijoje, Suomijoje, Švedijoje) (žr. pav.).

Pav. Jaunų suaugusiųjų, gyvenančių su tėvais, dalis 20–24 ir 25–29 metų amžiaus grupėse ES šalyse, %, 2017 m., Eurostatas, EU-SILC

Šaltinis: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>

Pažymėtina, kad Europos šalyse skiriasi ir vidutinis amžius, kada jauni asmenys išeina iš tėvų namų ir apsigyvena savarankiškai (EU-SILC 2017). Lietuvoje ir kitose Europos šalyse per pastarąjį dešimtmetį situacija išlieka iš esmės nepakitusi, tačiau tarp šalių egzistuoja nemaži skirtumai. Lietuvos jaunimas savarankiškai apsigyvena vidutiniškai sulaukę 26 metų, Švedijos – 20 metų, o Italijos – 30 metų.

TYRIMO METODOLOGIJA

Kokybiniam tyrimui atlikti buvo pasirinktas pusiau struktūruoto interviu metodas. Interviu buvo atliekami pagal iš anksto numatytas tyrimo gaires / klausimus. Klausimyno pagrindines temas sudarė asmeninė informacija apie gyvenimą tėvų namuose, dabartinę būsto situaciją, įsikūrimo būste procesą, šeiminių situaciją ir būsto išlaikymą bei būsto istoriją. Svarbu tai, kad atliekant interviu buvo laikomasi kokybiniam tyrimui būdingo atvirumo principo (Creswell 2013, Maxwell 2013), kai tyrėjas išlieka atviras informantų nuomonėms, požiūriams bei patirtims, todėl pagal poreikį informantams buvo užduodami ir papildomi klausimai, leidžiantys atskleisti tiriamo fenomeno specifiką. Išankstinės individualaus interviu gairės leido nenukrypti nuo analizuojamo objekto / reiškinių, tačiau taip pat buvo išlaikytas kokybiniam

tyrimui būdingas atvirumo principas, kai tyrėjas atsisako išankstinių nuostatų, yra lankstus ir atviras analizuojamo reiškinio identifikavimui, pažinimui ir plėtojimui. Informantų buvo galima klausti papildomai ir tikslinti gautą informaciją.

Tyrimo imtis buvo formuojama taikant patogiosios atrankos ir „Sniego gniūžtės“ metodus. Pagal būsto valdos formas informantai gyveno nuosavame arba nuomojamame būste, o pagal gyvenamąją vietą atstovavo skirtingoms geografinėms vietovėms. Šiame straipsnyje pateikiama duomenų analizė remiasi 26 pusiau struktūruotais interviu. Interviu trukmė svyravo nuo 45 min. iki 1 val. 30 min. Interviu atlikti 2017 m. spalio – 2018 m. spalio mėn.

Socialinės demografinės informantų charakteristikos. Informantų amžius buvo 23–33 metai. Šis segmentas pasirinktas neatsitiktinai, nes tyrimo požiūriu buvo svarbu, kad informantai jau turėtų savarankiško gyvenimo patirties (pvz., gyvenimo studentų bendrabutyje, būsto nuomos, būsto įsigijimo). 23 informantai dirbo (1 iš jų šiuo metu vaiko priežiūros atostogose), 1 studijavo ir dirbo, 3 mokėsi. Dabartinę informantų būsto situaciją galima apibūdinti remiantis šiais kriterijais: gyvena nuomojame būste vienas (-a); gyvena nuomojame būste su partneriu (-e); gyvena nuosavame būste (moka paskolą) su partneriu (-e); gyvena savo (ar partnerio tėvų būste) su partneriu (-e); gyvena tėvų būste be partnerio (-ės).

Interviu duomenys buvo apdorojami derinant turinio ir diskurso analizės elementus. Duomenų analizę sudarė keturi žingsniai: daugkartinis teksto skaitymas, pagrindinių linijų išskyrimas remiantis raktiniais žodžiais ir interpretavimas pasitelkiant interviu tekstus. Pusiau struktūruoti interviu leido išskirti pagrindinius akcentus, atspindinčius jaunimo apsirūpinimo būstu problematiką: *pirmojo nuosavo būsto įsigijimo istorija, būsto įsigijimo strategijos, užimtumo statuso ir apsirūpinimo finansiniais ištekliais reikšmė būstui įsigyti bei galimybių įsigyti / išsinuomoti būstą vertinimas.*

JAUNIMO APSIRŪPINIMAS BŪSTU: TYRIMO REZULTATAI

Pirmojo nuosavo būsto įsigijimo istorija. Didžioji dauguma tyrime dalyvavusių informantų jau turėjo būsto įsigijimo patirties. Absoliuti dauguma jaunų žmonių buvo priversti imti paskolą arba būstą *padėjo nusipirkti / nupirko* tėvai. Didelė dalis informantų susitaupe pradiniam būsto įnašui dirbdami užsienyje arba sumokėti pradinį įnašą padėjo tėvai. Iš esmės tik labai maža dalis jaunų žmonių gali savarankiškai įsigyti būstą be tėvų paramos. Tyrime išryškėjo kelios jaunimo nuosavo būsto įsigijimo strategijos: kuo ilgiau gyventi tėvų namuose ir taupyti pradiniam būsto įnašui arba kol susitaupeys lėšų gyventi nuomojame būste.

Informantų, gyvenančių tėvų / partnerio tėvų namuose būsto įsigijimo strategijos. Nemaža dalis informantų, kurie vis dar gyvena tėvų namuose, nurodė, kad bando sutaupyti pradinio būsto įnašui: *<... prie dabartinio būsto išlaikymo prisidedu minimaliai, kadangi stengiamės kuo daugiau sutaupyti nuosavam būstui ...>* (Informantas Nr. 21). Labai dažnai gyvenimą tėvų būste renkasi ir asmenys, kurie jau yra sukūrę partnerystes ar šeimas, bet taupymo strategija yra abiejų partnerių pasirinkimas: *<... partnerės nuomonė panaši į manąją, abu taupome nuosavam būstui, tačiau ypatingų nepatogumų nepatiriame ir gyvendami dabartiniame būste ...>*. (Informantas Nr. 16). *<... Dabartinis būstas ir yra mano pirmasis būstas, kuriame gyvenu atskirai nuo tėvų. Nepatogumų šiame būste patiriu labai mažai, tačiau noras būti nepriklausomam nuo nieko ir turėti savo nuosavą būstą vis tiek išlieka stiprus. Artimiausiu metu su partnere planuojame keisti būstą įsigydami nuosavą. Norėtume vidutinio 1–2 aukštų namo ar sublokuoto namo Kauno priemiestyje arba miesto pakraštyje ...>* (Informantas Nr. 26).

Informantų, gyvenančių nuomotame būste, įsigijimo strategijos. Dalis informantų pasirinko alternatyvą, t. y. būsto nuomą. Labai dažnai jauni asmenys pradeda savarankišką gyvenimą

nuomojame būste, kai kuria partnerystes ar šeimas: <... Nusprendėme išsikraustyti, nes norėjome eiti kartu gyventi į nuomojamą butą. Gyvendamas savarankiškai suprantu, kaip sunkiai yra uždirbami pinigai, pradėdi viską skaičiuoti ir vertinti, ko tau reikia labiausiai ir kas gali palaukti kitos algos ar kito pirkimo. Dabartinę ekonominę situaciją vertinu gerai, kadangi gyvendamas atskirai suprantu daugybę dalykų, kurių anksčiau nesuprasdavai arba tau jie tiesiog nerūpėjo. Norėtume nusipirkti nuomojamą butą, kuriame dabar gyvename, arba ieškoti kotedžo arba namo. Norėtusi, kad būstas būtų mūsų, nereiktų jo nuomotis ir mokėti pinigų žmogui ...> (Informantas Nr. 5).

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad absoliuti dauguma jaunų asmenų, gyvenančių nuomojame būste, šią savo situaciją labiau vertina kaip tarpinę. Nuosavo būsto įsigijimo motyvai yra labai akivaizdūs: <... pradėjus draugauti su vaikinu (dabartiniu savo vyru), po apytikslių metų laiko nusprendėme, kad norime gyventi kartu, kaip šeima, ir pradėjome ieškoti nuomojamo buto. Kadangi tuo metu draugas dirbo, o aš studijavau bakalaurą, tiek pajamų neturėjome, kad sukauptume pradinį įnašą nuosavam būstui ...> (Informantas Nr. 11). Itin akcentuotina tai, kad gyvenimas nuomojame bute susijęs su netikrumu, neužtikrintumu ir nesaugumu, todėl jaunų žmonių noras įsigyti nuosavą būstą yra didelis: <... Jaučiuosi gerai, jau beveik treji metai, kaip čia gyvename. Kaip bebūtų keista, jaučiuosi lyg tai būtų mano namai, patinka vieta, kurioje yra būstas; tačiau bene kasdien svajojame apie savus namus ir kuriame planus, galvojame net išsikraustyti gyventi už miesto į namą ar kotedžą. Labai norim turėti savus namus ...> (Informantas Nr. 9).

Užimtumo statuso ir apsirūpinimo finansiniais ištekliais reikšmė įsigyjant būstą. Jaunimo galimybės apsirūpinti būstu yra susijusios su daugybe socialinių, ekonominių, demografinių ir individualaus lygmens veiksnių. Labiausiai jaunimo galimybes apsirūpinti būstu ir tapti nepriklausomiems nuo tėvų ar globėjų riboja ekonominis netikrumas, finansinių išteklių stoka, nestabili darbo rinka (Lersch, Dewilde 2013; Gebel, 2017). Pinigų trūkumas – tai dažniausia priežastis, dėl kurios jauni asmenys negali įsigyti nuosavo būsto: <... Visada norėjau gyventi atskirai nuo tėvų, bet ne visada tam buvo palankios aplinkybės. Labai džiaugiuosi, kad šiuo metu galiu gyventi savarankiškai. Dabar auginu vaiką, pagrindinis pajamų šaltinis – motinystės išmoka ir vyro atlyginimas. Pajamų šaltinis kito ir kilo proporcingai. Vienu metu dirbau keliuose darbuose, buvau šeimos verslo dalininkė. Buvo etapas, kai gaudavau labai mažą atlyginimą. Tada džiaugiausi, kad galiu gyventi tėvų namuose ...> (Informantas Nr. 10). Didžioji dalis informantų galimybes įsigyti būstą ir su tuo susijusius finansinius įsipareigojimus vertina atsakingai: <... galimybes įsigyti būstą vertinu pamatuotai ir atsargiai. Pagrindinės kliūtys, žinoma, yra finansinės, taip pat susijusios su norima gyventi vieta. Būstai brangsta, nes šiuo metu didžiuosiuose miestuose nekilnojamojo turto rinkos paklausa vis dar viršija pasiūlą. Atlyginimai taip sparčiai nekyla, todėl tenka arba mažinti poreikius ir taupyti, arba dirbti papildomai. Kliūtys nebūtų tokios didelės, jei norima vieta įsikurti būtų ne didmiestyje, o mažesniame mieste ar kaimiškoje vietovėje, tačiau darbo rinka didmiestyje yra patrauklesnė, gali pasiūlyti didesnę atlyginimą, o tai ir yra pagrindinė priežastis, kodėl norime gyventi dideliame mieste ...> (Informantas Nr. 9). Tyrimas atskleidė, kad jaunų asmenų gaunamos pajamos iš esmės yra per mažos būstui įsigyti: <... Didelės būstų kainos ir mažesnės pajamos yra pagrindinė kliūtis mūsų apsirūpinimu savu būstu. Kadangi būsto kainos yra aukštos, pradinis įnašas labai didelis, reikia papildomų pajamų ...> (Informantas Nr. 15). Tai patvirtina ir daugelio šalių mokslininkų atliktos studijos, kad augantis netikrumas daugelio šalių darbo rinkose lėmė jaunų žmonių sprendimą ilgesniam laikui likti gyventi tėvų namuose (Gebel 2017 ir kt.).

Galimybių įsigyti / išsinuomoti būstą vertinimas. Apskritai jaunimas galimybes įsigyti būstą vertina nevienareikišmiai. Pažymėtina, kad santykinai jaunos moterys savo galimybes vertina prasčiau ir nurodo, kad be partnerio tikriausiai turėtų tenkintis prastesnės kokybės būstu: <... Manau, kad mano galimybės įsigyti / išsinuomoti būstą yra gana geros, tačiau tai lemia

vyro pareigos ir gana didelė alga. Vienai situacija būtų sudėtingesnė, negalėčiau sau leisti tokios kokybės ir tokio dydžio būsto. Tačiau tikrai imčiau paskolą bent jau vieno kambario butui. Manau, kad galėčiau jį išlaikyti. Pagrindinė apsirūpinimo būstu kliūtis, manau, yra tai, kad daugelis žmonių bijo imti paskolą arba neturi pinigų pradinei įmokai. Todėl dažniausiai arba nuomojasi būstą ir labai daug moka, arba gyvena su tėvais. Tie, kurie uždirba minimumą, manau, susiduria su kitomis problemomis – būsto kainos yra gana didelės, todėl uždirbant minimumą įsigyti būstą yra neįmanoma. Valstybė turėtų į tai atsižvelgti ir suteikti paramą ne tik jaunosioms šeimoms, planuojančioms įsigyti būstą, bet ir kitiems asmenims ...> (Informantas Nr. 6). Būsto įsigijimo galimybes santykinai prasčiau vertina asmenys, kurie šiuo metu gyvena nuomojame bute. Jie norėtų įsigyti nuosavą būstą, bet to negali padaryti dėl finansinių išteklių stokos: <... savo galimybes išsinuomoti būstą vertiname teigiamai, tačiau įsigyti – ganėtinai ribotai, prastai. Pagrindinės problemos – pradinis įnašas ir tai, kad reikia ganėtinai didelių pajamų norint gauti paskolą. Subrendę 25–30 metų asmenys negali įsigyti savo namų, nes, mano akimis, trūksta galimybių, pagalbos iš valstybės, savivaldybių ir t. t. ...> (Informantas Nr. 5). Jauni asmenys, kurie jau yra įsigiję nuosavą būstą (dažniausiai su paskola arba remiami tėvų), savo galimybes vertina santykinai geriau ir nieko keisti neplanuoja: <... Būsto keisti neplanuoju. Tikiuosi čia gyventi kuo ilgiau, kadangi turiu vaiką ir noriu jam suteikti pastovumą. Būstas atitinka visus mano lūkesčius, todėl jokio kitokio būsto nenorėčiau. Vienintelės aplinkybės, kurios gali paskatinti keisti būstą, būtų krizė ar bankrotas, tačiau tikiuosi, kad taip gyvenime nenukurs ...> (Informantas Nr. 25).

IŠVADOS

Remiantis mokslinės literatūros analize galima teigti, kad jaunų asmenų apsirūpinimas būstu ir savarankiško gyvenimo galimybės sudėtingėja, jauni asmenys vis ilgiau gyvena su tėvais, priversti nuomotis būstą privačiame sektoriuje (Baranowska-Rataj et al. 2017; Brazienė ir kt. 2018; Brazienė 2018). Šias tendencijas lemia nestabilumas darbo rinkoje, nuolatos augančios būsto ir nuomos privačiame sektoriuje kainos, labai ribotas socialinio būsto įsigijimo galimybės, neefektyvi jaunimo būsto įsigijimo politika.

Empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžioji dalis informantų įsigijo būstą finansiskai remiami tėvų, kiek mažesnė dalis – dirbo užsienyje ir taupė pinigus pradiniam įnašui. Absoliuti dauguma tyrimo dalyvavusių jaunų asmenų nurodė, kad buvo priversti imti banko paskolą.

Svarbu tai, kad būsto įsigijimas siejamas ir su reikšmingais įvykiais jaunų asmenų gyvenime: šeimos ar partnerystės kūrimas, vaikų gimimas. Dažnai jauni žmonės savarankišką gyvenimą pradeda nuomojame būste. Daugumos informantų nuomone, tai yra laikina, mažiau saugu ir patikima, prioritetą jie vienareikšmiškai teikia nuosavam būstui.

Gauta 2019 01 14
Priimta 2019 06 06

Literatūra

1. Aidukaitė, J.; Lipnevič, A.; Nefas, S.; Narkevičiūtė, A.; Anulytė, F. 2014. *Būsto politika ir visuomenės iniciatyvos mieste*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras.
2. Aidukaitė, J. 2013. „Būsto politika skirtinguose gerovės modeliuose“, *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 33(2): 304–320.
3. Baranowska-Rataj, A.; Bertolini, S.; Ghislieri, C.; et al. 2015. *Becoming Adult in Hard Times: Current and Future Issues on Job Insecurity and Autonomy*. Torino: Academia University Press.
4. Baranowska-Rataj, A.; Bertolini, S.; Goglio, V., eds. 2017. *Country Level Analyses of Mechanisms and Interrelationships Between Labour Market Insecurity and Autonomy*. EXCEPT Working Papers, WP No. 11. Tallinn: Tallinn University.

5. Billari, F. C.; Liefbroer, A. C. 2010. 'Towards a New Pattern of Transition to Adulthood?', *Advances in Life Course Research* 15(2–3): 59–75.
6. Brazienė, R.; Žilys, A.; Indriliūnaitė, R.; Mikutavičienė, I. 2018. *Jaunimas ir būstas Lietuvoje: skirtingos galimybės, trajektorijos ir iššūkiai*. Kolektyvinė monografija. Kaunas: VDU.
7. Brazienė, R. 2018. „Jaunimo apsirūpinimas būstu: galimybės ir problemos“, *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas* 9(2): 131–149. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.7220/2335-8777.9.2>
8. Brazienė, R.; Mikutavičienė, I. 2018. „Būsto politikos vertinimas Lietuvoje: jaunimo grupės požiūris“, *Viešoji politika ir administravimas* 17(3): 470–483. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.5755/j01.ppa.17.3.21959>
9. Brazienė, R. 2017. „Jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką. Darbo rinkos pokyčiai: problemos ir galimybės“, *Lietuvos socialinė raida* 6: 88–103.
10. Brazienė, R.; Merkys, G. 2013. „Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: teorinės prielaidos ir empiriniai radiniai“, *Filosofija. Sociologija* 24(2): 82–91.
11. Brzinsky-Fay Chr.; Solga, H. 2016. 'Compressed, Postponed, or Disadvantaged? School-to-Work-Transition Patterns and Early Occupational Attainment in West Germany', *Research in Social Stratification and Mobility, Special Issue 'School-to-Work Transitions across Time and Place. Patterns, Socioeconomic Achievement, and Parenthood'* 46: 21–36.
12. Brzinsky-Fay, Chr. 2008. 'Get the Balance Right. Risk and Flexibility in School-to-Work Transition Sequences', in *Innovating European Labour Markets. Dynamics and Perspectives*, eds. P. Ester, R. Muffels, J. Schippers, T. Wiltshagen. Cheltenham/Northampton, MA: Edward Elgar, 275–296.
13. Brzinsky-Fay, Chr. 2011. 'What Difference Does It Make? The Outcome Effects of the European Employment Strategy on the Transition from Education to Work', *German Policy Studies* 7(1): 45–72.
14. Brzinsky-Fay, Chr. 2013. 'The Measurement of School-to-Work Transition as Processes. About Events and Sequences', in *European Societies*. Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14616696.2013.821620>
15. Corijn, M.; Klijzing, E. 2001. *Transitions to Adulthood in Europe*. Kluwer Academic Publishers, 313–340.
16. Cresswell, J. W. 2013. *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing Among Five Approaches*. 3rd. edn. Thousand Oaks, CA: Sage.
17. Elchardus, M.; Smits, W. 2006. 'The Persistence of the Standardized Life Cycle', *Time & Society Copyright* 15(2/3): 303–326. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/0961463X06066944>
18. Filandri, M.; Bertolini, S. 2016. 'Young People and Home Ownership in Europe', *International Journal of Housing Policy* 16: 144–164.
19. Filandri, M.; Olagnero, M. 2014. 'Housing Inequality and Social Class in Europe', *Housing Studies* 7: 977–993.
20. Gebel, M. 2017. 'The Effects of Unemployment and Temporary Employment on Leaving the Parental Home in Germany', in *Country Level Analyses of Mechanisms and Interrelationships Between Labour Market Insecurity and Autonomy*, EXCEPT Working Papers, WP No. 11, eds. A. Baranowska-Rataj, S. Bertolini, V. Goglio. Tallinn: Tallinn University, 97–130.
21. Gebel, M. 2018. 'The Role of Education Institutions for the Transition from Education to Work: A European Comparative Perspective', in *Inequalities and Social (Dis)integration: In Search of Togetherness. Jubilee Collection in Honor of Prof. Rumiana Stoilova*, eds. P. Boyadjieva, M. Kanoushev, M. Ivanov. Sofia: Iztok-Zapad, 181–200.
22. Hutchison, E. D. 2008. *Dimensions of Human Behavior: The Changing Life Course*. Virginia Commonwealth University: Sage Publications.
23. Indriliūnaitė, R. 2018. „Socialinio būsto politikos samprata ir paramos būstui prieinamumo galimybės Lietuvoje“, *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas* 9(2): 169–193. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.7220/2335-8777.9.2>
24. Indriliūnaitė, R.; Žilys, A. 2018. „Lietuvos būsto politikos keliami iššūkiai jaunimui privačioje būsto valdoje“, *Viešoji politika ir administravimas* 17(3): 454–469. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.5755/j01.ppa.17.3.21958>
25. Lennartz, C.; Arundel, R.; Ronald, R. 2016. 'Younger Adults and Homeownership in Europe Through the Global Financial Crisis', *Population, Space and Place* 22(8): 823–835.
26. Lersch, P. M.; Dewilde, C. 2013. *Young People's Employment and Home Ownership*. Tilburg University HOWCOME Working Paper Series 1. Tilburg: Tilburg University.

27. Lietuvos Respublikos finansinės paskatos pirmąjį būstą įsigyjančioms jaunoms šeimoms įstatymas. 2018. Nr. XIII-1281. TAR, 2018-06-26, Nr. 10518.
28. Lipnevič, A. 2012. „Būsto politikos raida Lietuvoje“, in *Societal Innovations for Global Growth* (Stream D, Improving Life Quality and Enhancing Employment Possibilities), ed. M. Palmirani, E. Bilevičiūtė. Vilnius: MRU, 835–849.
29. Maxwell, J. A. 2013. *Qualitative Research Design. An Interactive Approach*. 3rd edn. Thousand Oaks, CA: Sage.
30. McDonalds, P.; Evans, A. 2003. *Negotiating the Life Course: Changes in Individual and Family Transitions. Discussion Paper DP-013*. Paper presented to 8th Australian Institute of Family Studies Conference. Melbourne.
31. Vandenbussche, M.; Verhenne, M. 2014. *On the Relation Between Unemployment and Home Ownership: The Baby Boomer Generation*. Master's Thesis. Ghent, Belgium: Ghent University.
32. Žilys, A. 2018. „Būsto karjera ir jos trajektorijos demografinio gyvenimo ciklo pradžioje: Lietuvos jaunimo apsirūpinimo situacija“, *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas* 9(2): 193–229. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.7220/2335-8777.9.2>

RŪTA BRAZIENĖ

Housing Provision for the Youth in Lithuania: Attitudes and Experiences

Summary

This paper is aimed at analysis of housing provision for the youth in Lithuania. In this paper, the main trends of scientific research and the newest studies in the housing provision for the youth field were briefly discussed. Based on a qualitative data, young person's attitudes and experiences towards housing provision were identified. In this paper only part of the data collected by implementing the National Science Programme 'Welfare Society' supported by the Lithuanian Science Council Project 'Housing Provision for the Youth: Processes, Problems and Solutions in Lithuania (JABS)' (GER 007/17) were analysed. Based on the data analysis of 26 semi-structured interviews, the main thematic lines reflecting youth housing issues were identified: the first acquisition of home ownership vs housing provision strategies, the role of employment status and financial resources for housing provision and housing purchasing opportunities. The research results disclosed that the main housing provision and transition to an independent residence issues for the youth is lack of financial resources and stability on the labour market, constantly increasing housing purchasing and rent prices, and ineffective Lithuanian housing policy.

Keywords: youth, housing provision for the youth, independent residence